

PROJECT VERBETERING EENGEZINSWONINGEN VOOR OUDEREN EN MENSEN MET EEN FUNCTIEBEPERKING

Utrecht, april 2004

Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg
Ed Nolte

Aanleiding

De Regiovisie Zorg voor ouderen 2001-2004 van de provincie Zeeland signaleerde 29 knelpunten waar ouderen mee geconfronteerd kunnen worden. De regiovisie was gebaseerd op het convenant dat woningcorporaties, zorg- en welzijnsorganisaties, zorgkantoor en provincie in juni 2001 sloten. Knelpunt 12 betrof de geschiktheid van de bestaande woningvoorraad. De Stuurgroep die de uitvoering van het convenant begeleidt stelde de Werkgroep 12 in, die tot taak kreeg aanbevelingen te doen voor verbetering van de Zeeuwse woningvoorraad ten behoeve van ouderen. Het voorzitterschap van de werkgroep werd in handen gelegd van woningcorporatie l'Escaut Woonservice in Vlissingen.

Werkgroep 12 stelde vast dat, om aan de vraag naar voldoende toegankelijke en voor ouderen en mensen met een functiestoornis beter geschikte woningen te voldoen, meer bestaande woningen verbeterd moeten worden. Ongeschiktheid van de huidige woning kan ertoe leiden dat men zich laat inschrijven voor een zorgvoorziening, terwijl door verbetering van de huidige woning een verhuizing zou kunnen worden uitgesteld, of misschien zelfs helemaal voorkomen. Werkgroep 12 constateerde ook dat bij de aanpak van de woningvoorraad tot nog toe de nadruk heeft gelegen op het verbeteren van flats. Het merendeel van de ouderen in Zeeland bewoont echter een eengezinswoning en het is aannemelijk dat men daar ook graag in wil blijven wonen. Het aanbod van woningen in de gestapelde bouw is in de provincie gering. Daarom kan in de huisvestingsbehoefte van ouderen niet alleen worden voorzien door het aanbieden van appartementen.

Er is onder bewoners van eengezinswoningen nog nooit onderzoek gedaan naar de combinatie van bouwkundige voorzieningen en zorg- en welzijnsvoorzieningen, die verhuizing uit de woning in verband met (vrees voor) fysieke problemen zou kunnen voorkomen, ook niet onder oudere bewoners met een zorgindicatie.

Eengezinswoningen in het Zeeuwse Koudekerke, gemeente Veere

Werkgroep 12 heeft daarom het initiatief genomen voor een project dat is gericht op het vastleggen van de eisen waaraan eengezinswoningen moeten voldoen om oudere bewoners in staat te stellen langer in hun eengezinswoning te blijven wonen en het verspreiden van de kennis die dit onderzoek oplevert. Verwacht mag worden dat met een aantal voorzieningen (drempels weg, tweede toilet op de badkamer van de eerste verdieping, tweede trapleuning) ouderen in staat zullen zijn langer in hun bestaande eengezinswoning te blijven wonen. De overgrote meerderheid van eengezinswoningen in Nederland heeft geen toilet op de slaapverdieping.

Maatschappelijke voor- en nadelen

Het langer blijven wonen in eengezinswoningen heeft de volgende voordelen:

- de wachtlijsten voor verzorgings- en verpleeghuizen worden korter
- de mutatiekosten van woningcorporaties worden lager
- daar waar dit gewenst is kan de mutatiegraad uit eengezinswoningen worden beperkt.

Aan een langere bewoningsduur van eengezinswoningen kunnen ook (relatieve) nadelen verbonden zijn:

- groter beroep op thuiszorg en welzijnsvoorzieningen in bestaande wijken
- daar waar doorstroming uit eengezinswoningen gewenst is, een lagere mutatiegraad dan wenselijk.

Doel van het project

Het project heeft de volgende doelstellingen:

- vaststellen welke voorzieningen in en rond eengezinswoningen, gecombineerd met een individueel zorgaanbod, oudere bewoners (al dan niet met een zorgindicatie) in staat kunnen stellen toch in de huidige woning te blijven wonen
- vaststellen of in de woningen voldoende thuiszorg kan worden geboden, mede in het licht van de Arbo-wetgeving
- het ontwikkelen van een methode (checklist) om snel te kunnen vaststellen of woningen succesvol kunnen worden verbeterd, waardoor een verantwoorde keuze kan worden gemaakt van wijken waarin aan bewoners woonvoorzieningen kunnen worden aangeboden in combinatie met zorg- en welzijnsvoorzieningen
- vaststellen onder welke financiële voorwaarden voorzieningen in de woning kunnen worden aangebracht
- het daadwerkelijk aanbrenge van de gewenste voorzieningen in eigen woningen, mits dat bouwkundig en financieel haalbaar is.
- het inpassen van de resultaten van het onderzoek in het voorraadbeleid van de Zeeuwse woningcorporaties
- het verspreiden van de kennis die het project oplevert.

Projectresultaat

Het project verschaft inzicht in de door oudere bewoners van eengezinswoningen (al dan niet met een zorgindicatie) gewenste aanpassingen in en rond de woning en zorg- en welzijnsvoorzieningen en de daarmee gemoeide kosten voor verschillende typen eengezinswoningen. Het project biedt een instrument (checklist) om te kunnen vaststellen in welke eengezinswoningen de nodige voorzieningen kunnen worden getroffen, met aandacht voor de bouwkundige mogelijkheden, de Arbo-regelgeving voor de thuiszorg en de kosten. Uitgangspunt is dat bouwkundige voorzieningen relatief eenvoudig en tegen relatief lage kosten kunnen worden getroffen.

Het onderzoek onder oudere bewoners van eengezinswoningen

In de gemeente Veere wordt onderzoek uitgevoerd onder bewoners van eengezinswoningen van 65 jaar en ouder, al dan niet met een zorgindicatie (indicatie voor thuiszorg of indicatie voor plaatsing in een verzorgingshuis of inschrijving voor een woonzorgcomplex) om te kunnen vaststellen welke aanpassingen in hun woning en welke zorg- en welzijnsvoorzieningen nodig zijn om hen in staat te stellen langer in de huidige woning te blijven wonen. Werkgroep 12 fungeert als begeleidingsgroep bij de uitvoering van het onderzoek.

Links een kleine badkamer van een eengezinswoning zonder tweede toilet, rechts een badkamer met toilet na renovatie van hetzelfde complex.

Onderzoekspopulatie

Het onderzoek richt zich op oudere bewoners (leeftijd boven de 65 jaar) van eengezinswoningen (huur en koop) binnen de volgende categorieën:

- bewoners die geen zorgindicatie hebben
- bewoners die een indicatie hebben voor een verzorgings- of verpleeghuis of een woonzorgcomplex en in afwachting van een vrijkomende plaats al dan niet overbruggingszorg ontvangen
- bewoners die thuiszorg ontvangen en van wie, in verband met een progressieve zorgvraag, mag worden verwacht dat zij in de nabije toekomst een indicatie voor een verzorgings- of verpleeghuis zullen aanvragen

In de onderzoekspopulatie zijn bewoners van huurwoningen (woningen van woningcorporaties) en eigenaar-bewoners vertegenwoordigd.

Onderzoekopzet

1. Opstellen van een lijst met mogelijke voorzieningen (bouwkundig, roerende voorzieningen en hulpmiddelen) voor eengezinswoningen met de daaraan verbonden kosten.
2. Opstellen van een indicatieve lijst van mogelijk gewenste voorzieningen in de woonomgeving, inclusief voorzieningen die de sociale veiligheid vergroten.
3. Opstellen van een enquêteformulier met vragen naar de voorzieningen in de woning en de woonomgeving die bewoners naar hun eigen oordeel in staat zouden stellen langer zelfstandig te blijven wonen. Tevens wordt gevraagd welke zorg men nu ontvangt.
4. Thuisinterviews en panelgesprekken met huurders en eigenaar-bewoners (van 65 jaar en ouder), waarin:
 - wordt doorgevraagd naar de bereidheid om na het aanbrengen van de voorzieningen in de huidige woning te blijven en de bereidheid om voor de voorzieningen te betalen. In het onderzoek wordt het verschil gemeten tussen de vraag naar voorzieningen die men zelf moet betalen en de vraag naar voorzieningen die door derden (corporatie, overheid) worden vergoed
 - en waarbij een deskundige (ergonoom of anderszins) beoordeelt welke voorzieningen in de betreffende woning de bewoner in staat zouden kunnen stellen langer zelfstandig te blijven, met beoordeling of de woning voldoet aan de Arbo-eisen voor thuisverzorging.
5. Opstellen van een checklist met kenmerken van succesvol te verbouwen typen eengezinswoningen.
6. Voorleggen van de casussen uit de thuisinterviews aan de thuiszorg- en welzijnsorganisaties in de betreffende regio's met de vraag of het mogelijk is de bewoners die nog geen zorg ontvangen na het aanbrengen van de gewenste voorzieningen (langer) thuiszorg te verlenen en de voorwaarden waaronder dit mogelijk zou zijn (vestiging wijkpost, vorming woonzorgzones, e.d.).

7. Het doen van aanbevelingen om de financiële randvoorwaarden voor bewoners voor deelname aan opplussen te verbeteren (bijv. fiscale compensatie).
8. Samenstellen eindrapport.

Vervolgactiviteiten

Subsidieaanvragen van aan het onderzoek deelnemende eigenaar-bewoners die voldoen aan de eisen van de Opplusregeling van de gemeente Veere kunnen worden gehonoreerd overeenkomstig de in de regeling genoemde bijdragen, voorzover het beschikbare budget dit toelaat. De Zeeuwse woningcorporaties hebben toegezegd de resultaten van het onderzoek te zullen inpassen in de formulering van hun strategisch voorraadbeleid. Het Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg verzorgt de kennisoverdracht.

Financiering onderzoek

Het onderzoek wordt gezamenlijk gefinancierd door de provincie Zeeland, de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Zeeuwse woningcorporaties en het Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg.

Uitvoering en planning onderzoek

Als opdrachtgever fungeert het Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg. Het onderzoek wordt uitgevoerd door bureau Laagland'advies uit Amersfoort en het Kwaliteitsinstituut voor Toegepaste Thuiszorgtechnologie (KITZ) uit Groningen. Meerdere zorg- en welzijnsbranches zijn bij het onderzoek betrokken. Zorgorganisatie Zorgstroom, verzorgingshuizen en RIO werken mee om de adressen van cliënten op de wachtlijsten voor thuiszorg en verzorgingshuizen te verkrijgen. De Woningstichting Walcheren legt contact met de eigen bewoners. Vrijwilligers van de Stichting Welzijn Ouderen Walcheren assisteren bij de thuisbezoeken. De gemeente Veere, die een Opplussubsidieregeling voor eigenaar-bewoners heeft, is bereid de regeling toe te passen op deelnemers aan het onderzoek. De Zeeuwse corporaties hebben toegezegd de resultaten van het onderzoek te zullen inpassen in de formulering van hun voorraadbeleid. Het eindrapport verschijnt in mei 2005.

Nadere informatie

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met drs. E.A.H. Nolte van het Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg, e.nolte@arcales.nl